

№ 150.

5976

Elutösidus.

F.Salten.

162

Wanemuise
näitelawa

✦ TARTUS. ✦

Saksaks tähelepanemiseks!

Raamatut palutakse normaalselt hoida! —
Arvestatud ehk rikunud eksemplari eest
nõutakse üks rbl. tasu.

Wanemuise
näitelawa
+ TARTUS. ++

Elu tõsidus.

[Der Ernst des Lebens.]

— Näitemäng. —

Felix Salten.

—————
Tõlkinud: L. Simm. ~

—————
Wanemuise näitelawa.

Juuni 1912.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

76074

Osalised:Hugo wabahärra von Kerstift.Dr. Konrad Hopfner, walitsusenõunik.Emilie, Hopfneri naene, Hugo õde.Teener.

Elutuba wanas lossitaulises majas maal, linna lähedal. Sõjariistade kastid, raamatukapid, suur kirjutuselaud, käepärased istmed ja sohwad. Suured perekonna näpõsildid. Kamin, mille pääl seisaw kell kaunis nähtawa numbrilauaga on. Paremal ja pahemal pool uksed. Keskel klaasukes, mis rõdu pääle wiib. Sõialt mõni aste alla aeda.

Teener juhatab Konradi ja Emilie sisse.Teener. Armuline härra tuleb sohe:Konrad. Mis? Kas minu naesewend siis kodus ei ole?

Teener. Oja, härra walitsusenõuwnik.

Konrad [Emilie]. Noh, kuidas see sulle meeldib?

Ilus, mis? Laseb meid odada.

Emilie [Teenerile]. Ütelge, Alois, kus on minu wend?

Teener. Armuline härra läksiwad talli.

Konrad [naenna harkates]. Ha! Talli...

Emilie. Täna, Alois, täna.

Teener [kummardab ja lähib ära]

Konrad. See on päris minu wenna wiis, et ta lihtsalt kodus ei ole, kui me tuleme, lihtsalt mitte kodus ei ole.

Emilie. Aga sellejuures ei ole tal wististi isiäralist mõtet.

Konrad. Ma ei räägi mitte isiäralisest mõttest, armas Emilie, ja panen selle pääle rõhku, et sa minu sõnadele mitte wale mõistet ei annaks.

Emilie. Aga...

Konrad. Talun - ma ütlesin ainult, see on minu wenna wiis, ja arwan, et mul õigus on.

Emilie. Ta tuleb kindlasti koke. See on ju wmeti tühi asi.

Konrad. Tühjad asjad ütlewad mõnikord õige

pelju, tühjad asjad on harilikult iseloomulikum...
 Mis sa arvad, kui minul kui arstil harjunud
 kombeks oleks, tühje asju mitte tahle panna?

Emilie. See on ometi koguni teine asi.

Konrad. Minu armas Emilie, see ei ole sugugi
 teine asi. Haigusid ja iseloomusid tuntakse
 iseloomulistest märkidest ära, näed sa — see
 on imelik, sa sead minust muudki väga hästi
 aru, aga niipea kui asi sinu wennasse puutub...

Emilie. Sest et sa Hugo wastu ikka liig wali
 oled.

Konrad. Liig wali? Ma tahaksin, et mu wali-
 dus midagi aidanud oleks, enimalt kui ma
 oma aega sellega raiskama pidin, et sinu wen-
 da kaswatada. Ta oleks täna teine mees.

Emilie. Kuidas ta siis on? Ma arwan, asi ei ole
 sugugi nii halb.

Konrad. Minu arwates halb küllalt. Minu jaoks
 ei ole midagi halvemat, kui inimene, kes ilma
 tegewuseta, ilma elusutseta, ainult oma tühja-
 dele tõbedele elab, kellele ilm ükspuhkas on.

Emilie. Sinusugusel wingal ja tööjõulisel inime-

sel ei ole Hugo vastu õiget hellest.

Konrad. Seda ei või ka minu käest nõuda. Kes siis minu vastu hell on olnud? Jumal teab, et on minu vastu kare küllalt olnud. Aga pidin ennast naitsma.

Emilie. Ja sina... Sa ei tohi mitte igatükki oma müödusungaga müöta.

Konrad. Oiga et mind minu oma müödusungaga müödetakse, seda vähemalt tohin ma ometi nõuda. Sa näed nüüd, kuidas see wend ennast üleval peab: ta teab, kui kallid minu aeg on, ta teab, kui palju haigeid ma võtama pean jätma, kui siia wälja sõidan. Peaks ometi arwama, kui ta minu külas näinud nõuab, kui ta mind kui arsti kutsus, ta peaks ometi... na ja illepää ei ole ma ometi ei tea kes, keda oodata võib lasta. -- Aga tema läheb kalli.

Emilie. Oieti rõõmustan ma selle üle, sest kui ta kallid käib, ei ole haigus wäga tähtis.

Konrad. Võib olla. Aga ma pean ütlima, et ta mulle armuugi juba enam ei meeldi. Saiskus on nimelt hämitaw.

Emilie. Inimata pärast, arvad sa, et Hugo tõsiselt haige on?

Konrad. Seda ei ole ma ütelnud. Ta on üleüldse ära hellitatud, läbi ja läbi loidwaks tehtud ja kutsutakse koguni nõu juures, mida iga väike arst terweks teha võiks, kuhu minu järele.

Emilie. Sa ei harksa tal seda ometi mitte pahaks panema, et ta sind kui arsti nõnda kõrgelt hindab?

Konrad. Hugo ja kedagi hindama? No, see oleks tundmus, mille üle tal häbi tunda tarwis ei oleks. Mis minusse puutub ei oleks ta sugugi mitte halwas seltskonnas.

Emilie. Just wastuoksa, kõige paremas.

Konrad [lõbusalt]. Mis sa arvad küll? . . . eks ole? ta ei oleks sugugi halwas seltskonnas. Ma peaksin talle vähemalt soovima, et ta ilmasgi halwemasse ei sattuks.

[Hugo tuleb rõdult läbi klaustrisse].

Emilie. Sääl ta on ju!

Hugo. Mis? Sina ka Emilie? See on aga kena. Sääl rõnnustan ma tõesti. Tere, Konrad. Ei,

Emilie, et sina ka ühes siia wälja tulid?

Emilie. Sina kiri tegi mind rahuluses.

Hugo. Ah so... na, ei ole põhjust. Ma arvan, mul ei ole nii hästi kui midagi wiga.

Konrad [Emiliele]. Mis ma sulle ennist ütlesin?

Hugo. So? Sa arvasid seda?

Konrad. Ja ma pean ütlemas, see oleks ometi... minu kasina aja pääle waadates, mis sulle ju teada on, oleks ehk wõik alla õigem alused, kui sina minu juurde oleksid tulnud. Siia wälja on ju hulka maad.

Hugo. Õigem?

Konrad. Wähemalt minu hulga haigete pärast.

Hugo. Ah ja... Aga ma ei tea, linn teeb mind nerwilises... Sääb on õhk nii halb, nüüd kewade, ja selle poolest olen ma väga õrn.

Konrad. Et linnas nii halb õhk on, nagu sa ütled, sellepärast pidin mina... sa oled ometi ikka endine.

Hugo. So! Mina ei looda seda vähemalt mitte.

See on hirmus ikka endine olla.

Konrad. Hirmus...?

Hugo. Igaw ja sellepärast hirmus.

Konrad [pahal meel]. Luba...

Hugo [rahele rääkides]. Küis. Kui see sind segab, mis ma ütlesin, siis võtan ma kõik tagasi. Efitere ei tea ma ju mitte, kas mul võigus on; siis ei ole mulle selle vastu mingit huvi kas mul võigus on, ja lõpuks ei taha ma sinuga Jumala pärast jälle mitte ühe teorie pärast vaielda.

Emilie. Ei ainult mitte vaielda. Konrad arvas ju tõesti ainult sellepärast, et tal nii palju tööd on.

Hugo. Muidugi, armas laps, muidugi! Konrad ei pea ka minu pääle pahane olema, ma tean ju, kui noormatud tööga ta on. See ei tee talle midagi wiga, kui ta ilusul sewade õhtu poolel paar tun- di maal mööda saadab. Ja sinule on see ka häa. Pääle selle — mulle on niisugune vastu- võtmise tuba hirmus. Postitalitused, raudteija- mad, vastu võtmise toad, ei ole enam teisi rum- misid, kus nii täiesti oma inimlik väärtus enese ees ära lõpeb, ja kus sul nii selgesti tundmus on, et sa ainult niistaprun kellegi teise käes oled.

Emilie. Ja, ütlesin, mis pärast sa siis ikka veel

selle laskeriistaga sääl seisad, mis siis juhtunud on?

Hugo. Ah so. [Panab revolvri kirjutusekanna pääle.]
See on Diana pärast.

Emilie. Sa oled Diana . . . ?

Hugo. See on liiga kurb. Väene kuer, mõtle ometi, kahaksa päeva vaevles ta, ei saa elada ei surra, lamab sääl tallis, koguni õlgeide sisse pugenud ja kannatab ja kannatab. Täna hommikuni oli loomcarst Schmiedhammer siin. Ta arvab, et pääsemist enam ei ole. Võib veel nana kesta, võib aga ka varsti otsas olla. Igatahes ei ole midagi teha.

Emilie. Ja sellepärast lasksid sa ta maha?

Hugo. Ei just mitte. Ma tahtsin. - Aga kui ma tema juurde läksin, peitis ta ennast minu eest ära, esimest korda, tead sa . . . See loom, kes mind müüdi nii hoiab, ronis ära päris nurka ja ei kiinunud enam.

Emilie. Ah Jumal, väene Diana.

Hugo. Ja, jättis kiinunud järel, nagu tahaks ta oma valu minu eest varjata. Ja kui ma tema

juurde maha kummardasin, siis ajas ta en-
nast nõrkuse pääle vaatamata, piisti ja
tahtis ära lippata, tahtis minust mööda. . .
silmad täis hirmu, tead sa - ta tundis surma
minu käes.

Konrad. Naeruväärt!

Hugo. Ei, ma tunnen seda looma liiga hästi.

Konrad. Edwistamine!

Hugo. Edwist. . . [sunrib ennast] palun, nagu sa
arwad. Ma, igatahes jätsin ma revolwri tarvitama-
ta ja tulin jälle tagasi, natuke rusutud, peaagu
nagu kiriteo päält tabatud.

Konrad. Ütle juba, nagu tabatud mõrtsukas.

Hugo. Ja, see on õige sõna.

Konrad. Suurepäraline! Selle asemel et lõpp teha
jõe elajalooma waludest wabastada.

Hugo. Wabastada. . . täielise auukartus wabasta-
mise es, uga mõnikord peawad selles päris
lihusinuneriid olma.

Konrad. Ma arwan oleti, et sa mind umme
kaige koera pärast kutsuda ei lasknud.

Hugo. Ei, selle mõtte pääle, mis võib olla pääst-

mist oleks toonud, ei ole ma sugugi tulnud.
Aga kui see võib olla siiski nii lahke olla ta-
haksid... sa oskad seda miidugi mõista
palju paremini kui loomaarst.

Konrad. Sa tead, mul ei ole arusaamist sar-
naste naljade jaoks.

Hugo. Naljade jaoks üleüldse mitte. Ma ütlesin
seda küll päris tosiselt.

Konrad. Siis pean ma küll ütleva...

Hugo. Palun, rahusta ennast, ma võtan kõiks-
tagasi.

Emilie. Peame me siis koerast rääkima?

Hugo. Aga ei, ma võin, näituseks, selle tähenduse
teha, et sa kausa siin ei ole olnud, Emilie.

Emilie. Täiesti... Aga kui ma siia sisse tulen,
on mul see tundmus, nagu ei oleksgi ma siit
ära läinud.

Hugo. Isamaja...

Emilie. Ja... isamaja... Kõik on mulle siin
nii tuttav. Iga tükk mööblit, iga kell, isa sõja-
riistad... ja aed... sääl mängisime meie väik-
sest saadik... see on ometi ilus, et sina, Hugo.

se da maja nii hoiad.

Hugo. Seda tien ma küll. Aga viimasel ajal, siis on mul tundmus, et ma . . . õige kurvalt . . . nii ükski üle jää nud olen . . . isa, ema, sina . . . kedagi ei ole enam siin . . . mina koguni ükski.

Konrad. Meie peame kõik kord üksi käima ja seisma õppima. — Mina pidin seda juba ammugi.

Hugo. Seda küll, sa oled juba ammugi niisugune . . . na, kui see mõte mulle pääle tuleb, siis korjan ma oma asjad kokku ja siis hakkab jälle kord suur reisinine pääle.

Emilie. Sa tahad jälle ära minna?

Hugo. Ja, ma ei tea veel kuhu, aga ma ei saa rahku.

Konrad. Sellepärast, et sa sestpidiselt mitte rahul ei ole.

Hugo. Mina?

Konrad. Ja, eh, mida sa elad, ei saa sulle rahustust anda. See ei saa kellegile rahustust anda.

Hugo. Sa eksid, ma olen oma eluga täiesti rahul.

Konrad. Kii ilma töötä, ilma sihita, ilma elukutseta?

Hugo. Ma usun, kui ma tööd peassin tegema, oleksin ma väga õnnetu.

Konrad. Sellest ei saa ma aru.

Hugo. Ei tee wiga.

Konrad. Suba, mina kui tööinimene, leian nüüsigused sõnad ilbed olevat.

Hugo. Praegu ütlesid sa, see olivat sulle arusaamata. Siis ei wõi sa selle üle õieti õieti otsustada.

Emilie. Oh Jumal, teie wana waidlus.

Hugo. Ma ei waidle mitte. See on kõige lihtsam asi ilmas. Kulle on töökimw arusaamata – sinule minu mitte töötegemine. Ilus. Sellepärast teed sina tööd – ja mina mitte. Kõiks on siis kõige paremas korras. Kui see ümberpöördud oleks, oleks see kaunis piinlik. Kui mina näituseks sinu asemel oleksin ja sina minu asemel.

Konrad. Ilmasgi eitatakse ma sinu asemel olla.

Hugo. Tubli. Ja mina kunagi sinu asemel.
 Meil oleks täielise põhjus teineteist armastada.

Konrad. Kurb on kuulda kui keegi nii räägib.

Hugo. Misparast siis? Ma olen ainult avalik ja nii
 kui ma arvan, mitte viisakuseta. Kui ma tööd
 peassin tegema, oleks see mulle vastumõeld, sest
 mul oleks iga silmapilk oma piiride tundmus.
 Kui mul üks siht oleks, siis kahtleksin ma, kas ma
 selle rätte saan, ja see äritaks mind, teeks mind
 rahutuks. Ja elukutse - see on ühiskõlpsus põhjus -
 mõtteks tõstatud:

Konrad. Sinu arvamise järel. Jumalale tänu,
 mina olen inimene, kes tööd teeb, kes raskest tööd
 teeb, nagu ma küll ütelda võin, ja tean seda
 paremini. Mina olen mees, kellel üks siht on -
 mitte väga alatu, nagu sa järeleandma pead -
 ja elukutse, mida ma - vähemalt ilma arvamise
 järel - mitte halvasti ei täida. Sellegi pärast
 ei saa keegi mulle etteheita, et ma ühiskõlpsus olen...

Hugo. Mitte?

Konrad. Mis sa arvad?

Hugo. Ah ei, - ma mõtlesin praegu ainult Diana peäle.

Konrad. Mulle ei või keegi ühesülgsest etteheita ja mul on, Jumalale tänu, arusaamist kõigest, mis kaunis, häa ja kõrgem on...

Hugo [hadaldades]. Ma palun sind.

Konrad. Mis siis?

Hugo. Kõike mis kaunis, häa ja nii edasi — hirmsad sõnad.

Konrad. Noh, mina avaldan oma mõtteid lihtsalt. Sa hullitad ennast, tahaksid omale iseäralikku sõnu välja otsida, tahaksid maad oma jalgade all pehmeks polsteritada ja usud, et on ainult selle jaoks olemas, et teda põhjalikult maitseada.

Hugo. Ja seda ma usun. Ma usun seda kõrguni päris kindlasti. Elu maitseada on ainuke abinõu näidata, et sa vähegi eluvääriline oled. Kui koolis teistmoodi õpatakse, siis on see ainult sellepärast, et väga vähe inimesi riskad küllalt on, et seda teha. Kõik on inimesel rahast püüdes või väimust, või ka mõlematest. Siis pidi siis teine teorie appi tulema.

Konrad. Ainuke teorie, mis olemas, on see, et in-

mine millegi jaoks ilma kasuliku peab olema.
Hugo. Ei, selles peitub just väärt. Mina ei ole kord
 millegi jaoks kasulik, ja ma olen selle juures
 täiesti rahul. Kellegil ei ole nõustust, millegi
 jaoks kasulik olla. Mõned on seda vabatahtli-
 kult. Väga ilus niist, kui nad näitavad, et neil
 sellers isearalist annet on. Mul ei ole seda ja ma
 ei tüki oma riskimise võimisega ette. Enam
 jagu inimesi teevad seda häda sunnil, sest et
 nad oma kasulikkuse palgast just sedasama
 teha tahavad, mis mina ilma selle tagi teha
 võin: elada.

Konrad. Ei, ei. Minu jaoks ei ole see jutuaine,
 minule on need valimata poisikese kergatsused.

Hugo. Sa võid mind minuigi pärast poisikeseks
 pidada, aga sa ei tohi onuti unustada, et sa
 täna enam minu kooliõpetaja ei ole.

Konrad. Kuu õnematundeline! Sa tulevad mulle seda
 meelde, et ma kodukooliõpetaja olin.

Hugo. Aga ei, ma tuletan sulle ainult seda meel-
 de, et sa seda enam ei ole.

Konrad. Sa usud, et sa mind selle hoobiga trehvad.

Just wastuorsa. Ma olen uhke selle pääle. Ja ma
olin kodukooliõpetaja. See on mulle auus, arwan ma,
ja sina oled wiimane, kes seda mulle etteheita võib.

Emilie. Hugo ei arwanud seda kindlasti mitte niiviisi.

Hugo. Ma kahitsen väga, kui ma sulle... armas
Tunnet, sa tead ju ometi, et see sugugi minu wiis ei ole.

Konrad. Aga see oli sellega ühenduses...

Emilie. Sellega ühenduses jätki see nüüd järele ja sa
võid Hugot tema õnnesoovi eest siin auuime saa-
misesse tänada... Mis sa ütled, Hugo? Salanõimise

Hugo. Ja, see tuli mulle tõesti võtamata ja veel kard,
Konrad, ma soovin sulle õnne. See on ju väeti
votamata.

Konrad. Võtamata? Sestraadiks kui ma oma uu-ars-
timise wiisi välja kuulutasin, oli see ometi kindel, et
walitsus...

Hugo. Muidugi, muidugi - aga te rõõmustasite ometi
mõlemad väga?

Konrad. Emilie rõõmustas. Minule oli see põhjusesse
tagasi vaadata, seda teed mõõta, mida ma samm-
nud olen. Kui ainult worstist ja kohvist oled elanud,
nagu mina, kui päält nägema pidid, kuidas teised

nergelt ja ilma mureta ennast õppimisele pühendada
 võisivad, kui ennast tööga alt üles oled upitanud,
 nagu mina, päris ühesi, oma enese jõust, ilma abita,
 ilma toetuseta, kui ilma häätegi jäteta, ilma soovita-
 jäteta, ilma tutvusteta, nagu mina nii naugeti jõud-
 nud olen, siis võib ometi, usun ma, juba natuse
 rahulolemist tunda.

Emilie. Seda sa kohid, Konrad, ah ja, seda sa kohid.

Konrad. Ja, mu armas Hugo, seda sa ei või
 tunda, ma arvan, sellest ei saa sina aru. Sa ei
 ole sõna häda kunagi tundnud, sa ei tea milte,
 mis puudust kannatama tähendab. Aga kui
 ma ise üliõpilasena Wiini tulid ja ainult . . .

Hugo [vähile rõõmsides]. Kohvist ja worstist elasid . . .

Konrad. Sa heidad selle üle nalja?

Hugo. Hoidku. Ainult see kokkuseade: kohvi ja
 worst - nii sagedasti kui ma seda sinu poolt
 kuulen . . . ma pean siis ikka selle pääle mõt-
 lema, kas worsti ehk kohvi sisse ei kasteta . . .
 mul läheb süda halvaks.

Emilie. Hugo, see oli inetu!

Hugo. Võib olla, aga Konrad peab ometi viimaks

nendest asjadest üle saama, nad on maitseta —
nõnda ka inimesed.

Konrad. Palun, sinu vennale on see vastu meelt
kui minust just on. — Aga tuleme asja juurde.
Sa tahtsid minuga kui arstiga rääkida.

Hugo. Ja, ma tahtsin sind paluda mind läbi rääkida.

Konrad. Kõigepäält lähed sa muidugi ära, Emilie.

Hugo. Ei, ei — ma võime ju süäl sees, minu toas...
see oleks mulle palju armsam.

Konrad. Just kuidas sa tahad.

Hugo. See ei olnud ettevaatlik minust, et ma just
nüüd sinuga vaidlema hakkasin.

Konrad. Mis pärast mitte ettevaatlik?

Hugo. Sellepärast, et mul tundmus on, nagu ei oleks
sa praegusel silmapilgul mitte häätatlik minu
vastu. Ma tahtsin ometi, et arst minu vastu
hää oleks. Arstilt tahtsin ma iksa, et ta mind
natuse armastaks.

Konrad. Eht! Kui arst olen ma arst ja ei tunne
mingisugust vaenlust. Eoodevastati ei ole surk sellest
küljest umbusaldust.

Hugo. Aga mitte müüki.

Emilie. Hugo, sa ei kahtle ometi, et Konrad sind armastab?

Hugo. Armastab ta mind? Konrad ei tea ma seda.

Konrad. Sa ütled mulle ehk juba seord, mis sul wiga on.

Hugo. Mul on wäsimuse tundmus. Mul on iseloomis tuge. Ja ma tunnen oma keha, nagu ialgi waremini. Issarannis oma kopsusid.

Emilie. On sul walu?

Hugo. See ei ole walu, see on ainult nagu haawa mis tundmus, mis kehas kannatan. See ei tee haiget, ainult suure tundmuse sünnitab ta.

Konrad. Selle järel ei saa midagi otsustada.

Sa paned ennast liiga palju taheli, sellepärast et sa ennast üleliiga armastad ja et sul muud midagi teha ei ole. Mul oleks armsam kui sa selle jätaksid.

Konrad. Kida sa arwad?

Hugo. Mulle oleks niid natuke rohkem arstiteadust ja natuke vähem kasvatusteadust armsam.

Konrad. Ma pean ometi paluma...

Hugo. Wähanda, see tuleb wist ka minu seisusest,

ma olen äritatud, kannatamata. . .

Konrad [räägib talle waheli]. Ärme aega wiidame.

Tulle, ma katsun su läbi. Kui sulle su toas arnsam on, ninugipärest, aga tule juba kord.

Hugo [wiivitades]. Kas sa suudaksid mulle ütelda...?

Konrad. Sulle mida ütelda?

Hugo. Kui näitusers. . . kui asi väga tõsine oaks. . .

Emilie. Seda ei teeks Konrad tõesti mitte.

Konrad. Misparast ei peaks ma siis seda mitte suitma? Mul on kui arstil tihti sellers jukurst olnud.

Hugo. Tõesti! Sa woid seda nii otje wälja ütelda?

Emilie. Hugo, ma usun, sina ei saaks arst olla.

Hugo. Ja kui enam pääsemist ei oaks, kas sa ka seda mulle ütleksid?

Konrad [juba usse juures, kohkudes]. Kas sa ehk tahad, et ma sulle mitte lött. . .

Hugo [ruttu]. Mitte midagi. . . ära hooli sellest, mulle tuli see nii miudu mõttesse. [Emiliele]. Sääal on need ajalehed laua pääl.

Emilie. O tänan, mul on siin nii palju wana asju waadata, ma olen päris häämeeliga üksi.

[Hugo ja Konrad ära pakem. poolt uksest.]

Emilie [üksi, näib terwes ruumis ümber, vaatab pildi-
sid seinal, nätab sin väikese vaasi nähti, sääl
mine pildi, süädab siis leentooli kattetekisele siled
istub leentooli kõrmale väikesele sohvale ja vaatab
toas ringi].

Teener [tuleb aiauksest].

Emilie. Mis on...?

Teener. Armuline härra ei ole siin?

Emilie. Ei - te näete - ta on sääl sees.

Teener [kummardab, tahab pak. poolt ukse juurde minna].

Emilie. Mis te siis tahate? Te ei tohi minu menda
nüüd eksitada.

Teener. See on ainult Diana pärast... me ei saa teiega
tallis enam pääle hakata... ma usun, tal on warsti
ots käes.

Emilie. Ah... sa waene loom!

Teener. Armuline härra näksisivad, et ma teda kutsungi

Emilie. Ja see ei lähe nüüd mitte... jätkee aga... me
jooksen ruttu teiega ühes waatama.

Teener [avab aiaukse, lasub Emilie es minna, läheb ise järele].

[Wahraeg].

[Konrad ja Hugo astuvad sisse].

Hugo, Emilie . . . ta ei ole ju siin. [Tahab viiastu poole]

Konrad, See on mulle armas, tal ei ole tarvis juures olla!

Hugo [ruttu ümberpoordes], Kas sul mulle siis nii halba ütelda on? Sa teed niisuguse tumeda näo . . .

Konrad [ajab ennast häkitselt sirgu, astub Hugo juurest eemale ja lööb kord käed kokku.] Sa oled ise selle juures süüdi — see on minu kindel arvamine, et sa ise selle juures süüdi oled.

Hugo [kuiki jälle selga tommates], Mille juures pean ma siis süüdi olema?

Konrad [ägedalt], Selle juures, et me nüüd nii kaugele oleme.

Hugo [oma ehmatest marjates], Ma tean, mu armas, et sa minule igal tingimisel süü annad, justkui, mis tahes

Konrad, Sa ei usu mind? Muidugi, sa ei ole mind kunagi uskunud! Ma olen sulle ju alati ütelnud, et sa selle eluga ennast ära tapad.

Hugo [kahtades], Mingsugust lootust ei ole siis enam . . .?

Konrad [vairib].

Hugo [sunnitult naeratahes], Ja . . . kui kava, arvad sa, võib see veel kesta?

Konrad [mastupruigeldes], Raske ütelda.

Hugo [ikka naeratades], ühes aasta -- ?

Konrad [wainib].

Hugo [waeuaga]. Siis vähem -- kuus kuud -- ?

Konrad. Umbes, [kahetsedes] see tähendab, seda ei saa kindlasti ütelda. . .

Hugo [ilma hääleta]. Kuus kuud [istub] -- siis on --
otsas -- korraga otsas -- Oota, nüüd on meil
juuni -- detsembril --

Konrad. Ära arva oneti seda nii. Armas Hugo, nüüd ei ole aeg sulle etteheiteid teha, aga võib-olla teisiti võinud tulla.

Hugo. Sa võid mulle veel juttusi pidada -- nüüd veel!

Konrad. See on minu kindel arvamine. . .

Hugo [nagu ükski]. Saal tallis lamab minu wana hää noer ja piinab ennast suremisega ja wõitleb -- nüüd olen ma niisama nagu tema. -- Praegu tahtsin ma veel [tõstata revolwori lausa päält ja lasta ta jälle kukkuda] tema piina lühendada. Kes tuleb ja päästab mind kõigest sellest piinast, mis mind nüüd satab ?

Konrad. Rahusta ennast.

Hugo. [ärnades, muutab talle otsa]. See on sõna, mis
sinnu sarnane on. Ma pean surema, aga ma pean
ennast "kannutama" -- [häkitselt karjudes]. Ah! - ah!
ma ei kannata seda ära -- ma ei saa mitte -- mul
hakkab niisugune hirm --

Konrad. Hugo, ole oneti mees!

Hugo [segaselt, pooliti meelemõistuseta]. Ja --
ma palun, säääl - klaas mett --

Konrad [ulatab selle temale]. So - so. Kogu ennast, Hugo,
mees peab kõiks ära kannutama.

Hugo [lapsikult]. Kõiks -- ?

Konrad. Kõiks! Usu mind.

Hugo [hullumeelselt]. Seda ei kannata ma mitte
ära! Ei - seda mitte! Seda teada, seda teada! --
Päevad, kuud otsa ikka tunda -- otserohi laktise
haua poole sammuda -- ei !! [hakkab nutma].

Konrad. Aga Hugo! Sa nutad! Kuidas võid sa nutta!

Hugo [ilma et ta kuulaks]. Mitte midagi mind enese es
teada -- midagi mind kui seda! Ah, ma tahaksin, ma tahax-
sin nii häämelega elama jõuda! Konrad, päästa
mind! Päästa mind! Ma ei taha surra, ma ei taha
mitte -- ma ei saa seda sugugi!

Konrad. Ma teen ju kõik -- kõik! -- Ole selle juures julge. Mina -- ära nutta ometi mitte! Hugo. Sa oled ometi ikka veel niisama sugune kui vanast, oled ikka veel kui poisike ja palud nüüd nii, nagu oled see mõni trahw, mida ma sulle võiksin andes anda.

Hugo. Ja, ma palun! Mis ei tees ma kõik -- mis sa tahad -- mul on niisugune hirm! Niisugune hirm!

Konrad. Hirm? Ja muidugi, aga sellele ei tahi alla anda, tead sa.

Hugo [nuttes]. Surra -- surra --

Konrad. Jumal, ei ole ju veel päris kindel -- veel mitte, istlen ma sulle. Aga viimati peab ometi surmale näkku vaatama, iga minut peab seda võima. Võta ometi mind eskujuks -- ma olen iga silmapilve valmis, kui saatus mind kutsuda tahab.

Hugo [talle inestades otsavaadates]. Sina oled iga silmapilve valmis?

Konrad. Muidugi olen ma seda. Tule nüüd. Jäta nutmine järele. Mõistlik inimene ei nuta mitte,

maid katsub rahulisest jääda.

Hugo. Aga olen päris rahulis.

Konrad. Voh, näed sa. Sa ei pea nüüd ka sugugi selle päale mõtlema. Sugugi selle päale mõtlema, kas saad aru. Pead külmavereline olema.

Hugo [sala mõttega]. Aga olen külmavereline.

Konrad. See rõõmustab mind. Tubli tahtmisejõuga saab igat mõtet, mis päale kipub, tagasi tõrjuda. Kiivisi võib päalekippujaid mõteid nagu kerjajaid ursest välja visata.

Hugo. Mina ei saa kerjajaid ursest välja visata.

Konrad. Voh, ma räägin nüüd mõtetest. Sa panevad urse kiivri - klapp ja lahti oleagi nist.

Hugo. Kas sina seda saad?

Konrad. Mina saan seda. Karjunnist on selles karvis, aga ta läheb. Seda ma ütlen ju sulle, tahtmisejõudu ja valitsemist enese üle, seda võiksi omendada selle võitluses elu ülespidamise eest, igapäev ümardatud tüüs.

Emilie [läbi klaasrõõse]. Ah... kas te valmis olete...?

Hugo [tema sissetulikul ohmatamult joo väga eksitatud, karjundis]. Ei! Ei! Meie ei ole veel ammugi valmis...!

Mine, ... ma palun sind!

Emilie. Hugo!... Mis sul on...? - Konrad...?

Hugo. [temale walele näärkides, kääritult]. Pärast!

Pärast!

Emilie... [Puttu Konradile]. Ma tahan sind küll paluda, nüüd mitte midagi ütelda?

Konrad [rahustades]. Just nagu sa tahad.

Emilie. See kõis teie mulle nii suurt hirmu.

Hugo [piinatult]. Hirmu...? Mis pärast siis? Ei ole täesti midagi... ei täesti... Aga ma palun sind, mine nüüd... aeda... ehk piljardi kupa...

Konrad. Mine aga, Emilie, meie kutsume sind pärast.

Emilie. Aga... ma tahaksin nüüd parema melega teie juurde jääda...

Hugo [hüüdes]. Sa ei saa nüüd siia jääda!

[Konradi otsa waadates, väga kindlalt]. Mul on mõni sõna sinu mehega rääkida... päris ühesi.

Emilie [waatab Konradi otsa].

Konrad. Sa näed ju... - Hugo ei saa nüüd mitte... -

Hugo. Ma kutsum sind siis... pärast... [surub teela uuse poole].

Emilie [juha pooliti wäljas]. ... warsti?

Hugo. Seda ma ei tea... võib olla ka warsti! [Paneb tema jarel uuse nimmi]. So! [Pöörab wõtme umber]. Ja so!

Konrad. Hispärast sa siis uuse lusku panud?

Hugo [senundi wahaja järele, härsitselt niisimusega tema pääle karates]. Hispärast ütlesid sa seda mulle?

Konrad. Chida siis?

Hugo [kõikwa häälega, mis tagasihoidud wiha täis on]. Hispärast ütlesid sa seda mulle?

Konrad. Sa ei ole ameti enam laps - - aga ulgu, ma kahutsen seda nüüd - - kui ma seda olessin teadnud, ma olessin waikinud.

Hugo. Tead sa, hispärast sa waikida ei saanud? Hispärast sa seda mulle ütlesid? [Wäike waheraj.]

Upsakuse pärast ja sellipärast, et sa mind wihkad.

Konrad. Mis sulle siis korraga meelde tuleb?

Hugo. Upsakusest, sellipärast et sa wäikene alatu inimene oled, kes oma enese alatuse näial ringistab - ja et see sulle pähe hakkab, et teise inimese saatus sinu käes on - -

Konrad [nagu löögist tabatud]. Sa ei ole täie - -

Hugo [tema wastust tähelepanemata jättes]. Ja et see mind wihkad. Et sa mind ikka madalalt, alalt, salalikult, alt ülesse wihanud oled ja minu pääle kaede oled. [Konrad teeb liikutuse]. Jammidugi! Alt

üllesse! Sest sa seisad sügaval minu all, sa tead-
 sid seda inna, et sa minust allpool seisad ja nat-
 susid sellele vastu hakata, katsusid hammastega
 sellele vastu hakata - - juba seekord, kui ma väi-
 kene poisikene olin, ja kui sina minu kooliõpetaja
 olid.

Konrad, Mina sinu all? [Vaerma hakatis]. Kas sa
 ehk oma seisust arvad?

Hugo, Ei - - mõi oneti, ma arvan ka oma seisust!
 Sest sinu tundmus sõiasid sind sellest seisusest pal-
 ju allpool, kuna ta sind igal silmapilgul sundis
 selle seisuse üle hakkuda, teda teotada ja pilgata.
 Sotsiaalselt, inimlikelt, hingeliselt seisad sa minust
 allpool ja vihkad mind selle eest, olid mind ainult
 seltpäevast isegi nii vihanud. Ma tean seda nüüd
 alles! Alles sel silmapilgul sain ma seda teada!
 Ja nüüd saab mulle selgiks ja rõõm aastad, mis
 mööda on läinud, on nüüd äkki valgustatud.
 Nüüd näen ma, kuidas sa siin käisid ja olid,
 kui minu waenlane, kui meie rõõkide waenlane,
 kui teerühing, kes meie suurtõugusse hiilib...
 Kõige selge on see mulle nüüd, nii imeselge. Sinu

armetud ilulugemised kohvist ja worstist ja oma
 enese jõust, millega sa ennast alt ülesse upitanud,
 need viimased sa meile ikka vastu kõrvu, viskasi-
 nad meile tagast järele, nagu ulitsahulgad kõlale
 kirva järele viskavad. Praegu mul pidin ma päält
 kuulama, mis sinust võis on saanud ilma teiste
 abita, ilma nõuta ja jõuta, ainult sinu enese tõttu -
 - pidin päält kuulama seda häbemata edevust,
 mis igat hääd, mida ta saanud on, maha salgab.

Konrad [waheli rääkisid]. Ma protesteerin...

Hugo [edasi jätkasid]. Igavord kui sa seda onajõuu
 kiituselanu lööritasid, läks mul süda halvaks,
 ja mul oli sinu pärast häbi... ja muudugi sinu
 pärast. Kas sa kunagi sellist sõnakestgi oled lau-
 sunnud, kõigest sellest abist, kõigest taetusest, kõi-
 gist soovitudest, mida isa sulle laskis osaks saada?
 Sellest ei ole sinu pool ialgi juttu. Oudsale isale oled
 sa koguni tihti häbemataalt näkku ette lugunud, kui
 kangele sa saanud ja kuidas sind keegi pole aidanud.
 Ja ma näen teda mul, minu hääd isa, kuidas ta neid
 kõnesid päält kuulab, naeratusega... oh, ta ei
 lausunud ial sõna felle pääle, ta waisis ainult ---

aga need on asjad, mis üle sinu mõistuse käi-
vad. Nüüd näen ma alles, kui väga sa mind
vihanud, mis sa kui kooliõpetaja minu-
tegid, mis sa alati kätte püüdsid saada, kuidas
iga sõna sinu poolt, iga noornitus, iga karistus
ja iga õpetus ainult selle päale välja läks, et minu
enestunnet hävitada, minu enesaaustamist
kaotada, kuidas kõiged ainult see siht oli, mind
sinu juurde alla kiskuda, mind nii alla suru-
da, et mul enese pärast häbi oleks ja et ma sind
imestaks!

Konrad. Seada kõike julged sa mulle ütelda? Mulle, millel kõige paremad tahtmised olivad...?

Hugo. Mis nimelt sinu kõige paremad tahtmised
on. Ma tean nüüd, mida sa võib olla ise sõna-
dis enese sees ei tundnud. Mida sa võib olla arg-
tusest ehk nõrudusest enesele ühis tunnistada
ei tahtnud, mida sa nii selgesti alles nüüd minu
käest kuulda saad -- et sa mine waenlane oled,
algusest saadik!

Konrad. Ja sinu õde sai minu naiseks.

Hugo [ägedalt]. Sinu saagies fai ta! Sa pidid ta

omale suama! Tõusis selle eest, et sa siin naisid
ja olid ja ennast kühurutama pidid. Ja sa pidid
ta omale suama, sest tema, õnnele oli alles sinu kind-
lustus -- O, kõik on mu ees läbipaistav -- ja sind,
sind pööran ma nüüd lüükest lahti, nagu ollesin
ma praegu alles sinu jaoks võtme leidnud.

Konrad [näeb wauwa, et oma suurust alles hoida].

Mul ei ole taktmist ennast sinu poolt siin söi-
ta lasta. Mis ma sulle avaldama pidin, on küll
kare. Aga et sa sellepärast minu kallale kipud,
minul haawata katsud, see annab sinust õiget tun-
nistust. Ma olen lihtsaid mehi rahwa hulgast
näinud, kes silmigi ei pilgutanud, kui nad para-
tamata saatuseli vastu pididwad astuma. --

Aga sina, sinul peab nüüd keegi olma, kelle vastu
sa määratsed. Mina ei lase ennast sinu poolt söi-
mata. Jumalaga! [Pöörab aiaukse poole].

Kugo [walguskiruses revolwriit wõttes, tema järele hüüdes]

Oho! Sa jääd siia, ütlen ma sulle! Sa jääd siia.

Konrad [seisma jäädes, näeb revolwriit Kugo käes, paha-
selt]. Mis tähendab see mailseta komitimäng revolwriga? --
-Pane revolwer ära! -- Ja! See on siis niisuguste

noorte härrakuste viimane tarkus, nagu sina
 oled, kui nad oma elu ära on rikkunud. - Kuul
 pähe -- peenikene! [Käskides]. Pane revolver
 käest ära, sina --! -- Tsegi kui sa seda tõesti
 sundaksid teha ja tahaksid ennast - mille juures
 ma veel kahtlen -- on see oneti siinidmata, tema
 ga ümber vehelda.

Hugo. Sa ussid, mu armas. Asi ei puutu sugugi
 minu elusse - sellel silmapilgul mitte. Asi puutub
 sinu elusse. - Kui sa veel ühe sammukeid, lasen
 ma sind maha.

Konrad [ühikõrre aga Hugo poole pöördes]. Kas sa
 siis hulluses oled läinud?

Hugo. Sugugi mitte. Aga nüüd sa lubad küll, et
 ma sind istuda palun.

Konrad [pilkavalt]. Kui sa usud, et ma sind kar-
 dan, siis eksid sa küll väga.

Hugo. Seda parem. Ahul on see väga kasulik, kui
 sa mind praegu sugugi ei kardad. Sest nüüd ma
 soovin, et sa mulle veel kord ühe õpetuse tunni
 annad.

Konrad. Sa pead tähele panema, et mul sinuga

kannatust on. Mitte milgil tingimisel ei oleks ma seda kõneviisi ega neid lugusid sallinud... aga nüüd...

Kugo [nüüdsest peale väga korralikult ja kindusega, mida külmades võies nimetada, kui ta kange äritus mitte igast sõnast värisedes välja ei kõlaks]. Mis ma sinult nõuan, on ainult õiglane. Sa ütelsid mulle, et ma suurema pean...

Konrad. Usud sa siis tõesti, et mind moni alatu mõte seda tegema sundis?

Kugo. Ja seda ma usun. Aga see ei puutu nüüd asjasse. Sa ütlesid mulle, et ma suurema pean. Kui sa seda mulle mitte ei oleks ütelnud, siis oleks mul see hirmus teadmine ära jäänud. Ma oleksin lootnud. Ma tean, missugune ma olen. Ma tunnen oma loomust. Wõi see silmapilguni oleksin ma lootnud. Ja ma oleksin siis küsajal supelus paigas või mujal ilmamürges, kus ilus on, ära surnud, ilma et ma seda oleksin teadnud. Wõi olla niisugusel silmapilgul, kus mul üige hääl oleks olnud. Kõiguni tasahiljuseni oleks see siis minu juurde tulnud. Selle häälte varastasid sina minult ära.

Konrad. Sest et mul silmapilgul meelst ära läks, et sa inka töearjadel selgust enise es tunnistada tahad, ja et mul meelst ära läks, et inimene oled, millel nõelilist jõudu ei ole, saatusele otseskohe silmi vaadata.

Hugo. Ei, seda jõudu ei ole mul mitte -- ja mis veel pakem, ma ei usu selle jõu sisse.

Konrad. Jumalale tänu, ta on aga olemas. Elus täis tööd ja kohusetäitmist omandadakse teda.

Hugo. Seda ütled sina. -- See ei aita mind kahjuks mitte. Se pead seda mulle töeks tegema. See on see õpetuse tund, mida mulle andna pead, ja ma usun, sina kui minu wana kooliõpetaja, oled seda mulle wõlgu.

Konrad [saab midagi muud aru, tunneb ennast selle läbi meelitatud olevat ja räägib pool tooni lahkest].

Kui sa nüüd tõesti natuke tõsisem hakkad saama, olen ma hämmellega wahnis sinu suwisiel täitma.

Hugo. Ma tänan sind. Ja mina ei ole veel kunagi nii tõsine olnud -- [rõhuga] sa näitad mulle nüüd, kuidas surranse.

Konrad [kindlusega]. Näitan sulle . . . ?

Hugo [iga sõna peäl rõhku pannes, peaaegu pühalikult, nagu nohtuotsust ette loetakse]. Ahina ei lahku sellest koost elawalt, kas saad aru, Konrad? Kui kell sääl pooli pääle saab, merand tunni pärast, siis lasen ma sind maha.

Konrad [seundi järel]. Kas sa mulle hirmu tahad teha? Ma [hittelisin] itelsin sulle juba, et ma ei karda.

Hugo. Ma itelsin sulle juba, et see mulle väga armas on. Ma ei taha sulle hirmu teha, see oleks koguni minu nõuu wastu. Sest müüd pead sa mind õpetama, kuidas surmale silmi waadatakse. Sa pead seda mulle näitama, sina kui mees, kes oma saatust julgelt kannab, kes iseka walmis on, kellel kõlblist jõudu on.

Konrad [ägedalt]. Kaljategeniseks ei ole müüd küll aeg.

Hugo. Ei. Sellene ei ole paras aeg. Ja ma ei tee nalja.

Konrad [kellel hää olla ei ole]. Tee me sellele lõpu! — —
Ma laasen Emiliie kutsuda.

Hugo [rasnalt]. Sa ei liiguta ennast — müüdu sured sa silmapilks.

Konrad [kohkunult]. Ma usun koguni sa tahad täesti —

Hugo [äniliselt]. Märkad sa viimases! [Kogub ennast jälle, edasi endise halastamata kivise häällega]. Sul on veel viisteistkümmend minutit elada — nagu mul veel kuus kuud elada on — [nagu selitades] sa oled nüüd järsku parandamata haigeks jäänud, armas Konrad, sa pead tähelepanema. Kui sa ennast liigutad, kui sa karjud, kui sa ainult väiksemat natset teed ära põgeneda, siis sured sa selsamal silmapilgul. Viisugune on sinu haigus. Sa pead ennast hoidma, et sa terve aega veel ära tarvitada saad. [Konradi pilku ukse poole tähelepanes]. Ära looda midagi. Ma ütlen sulle, ära looda midagi! Sest kui ka keegi nüüd võtamatat tuleks, sa oleksid ometi lootuseta sadunud. Ma surman sind nimelt iga väiksema kohina juures, mis ma kuulen, rütemini, kui keegi seda ust avada saaks.

Konrad [kohkunult]. Mis sa siis tahad minust!!

Hugo [kiviselt]. Väha, kui tugev sa oled, kui julge sa oled — häbi tunda sinu ees ja siis sinust eesküju

wõtta, ise tugewaks saada ja julgust wõtta.

Konrad [tuge otsides]. Mul on nii palju julgust, kui
iigel inimesel olla võib, arwan ma. Ja ma astun
igale saatusele julgusega vastu —

Hugo. Tore, Konrad! Edasi aga niivõisi, edasi!

Konrad. Aga usud sa, et ma sellega rahu jään,
et poisinane, nagu sina oled, naer, tähtsuseta poisin-
kene, siin seisab ja minu saatuse üle otsustab?

Hugo. See on loogika wastane. — Kivi võib katuselt
maha kukkuda ja surmata, sääsk võib hammusta-
da ja saatuseks saada. Mina ei ole oneti wäetim
kui katuselõvi või sääsk.

Konrad [kaswawa rahutusega]. Räägime üksteisega
mõistlikult — —

Hugo. Mina olen igaks rääkimiseks walmis — — nii
kama kui mul selles aega jätub. Ära seda unusta!

Konrad. Ütleme korras, sa teesid seda tüesti — seda,
millega sa ähwardad — —

Hugo. Ma teen seda — ole sellepärast julge.

Konrad [sunnitud rahuga]. Ütleme, et see nii oleks — sa
näed — ma olen sellepärast waatamata rahulik.

Hugo. Et sa rumalast pääst rida üksa, mul ei usu.

Päale selle ei ole sa siisegi mitte päris rahulik, mil-
lest mul väga kahju on.

Konrad. — aga mis ma ütelda tahtsin. Sa pead
ometi järele andma, et minu elul teataw väärtus
on...

Hugo. Sinu enese jaoks — iseenesest mõista.

Konrad. Ei, ma ei arva iseenest, vaid neid
paljuid inimesi, kellele ma tervist, paranemist ja
pääsemist toon. Üht inimese elu võib ometi teise
omaga võrrelda, selle juures on ometi ka väärtu-
se määrused, arvan ma — ja sääl ei seisaks me
ometi ühe astme peäl, sina ja mina. — Sa ütled
ju ise, et sa millegiaks kasulik ei ole — mina
aga olen paljudel tarvilik.

Hugo. Mis see minusse puutub? Mis lähuvad sulle
nüüd need inimesed korda, kes kuu kuu jook-
sul haiged saavad olma, või kuu aasta jooksul,
või kuu aastasaja jooksul — nad peavad kuidagi
selle eest hoolt kandma, et nad ilma sinuta terveks
saavad.

Konrad [otsides, siis häkitselt]. Ja Emilie...? Sinu
õde...? Kes siis häkki leseks jääks... keda sa

Vanemuise
näitelaud
TARTUS

41.

piirita kurbtusse tõukad...

Hugo. Ma ütlen Emiliele, kuidas sa minuga ümber käisid ja mispärast sa seda tegid. — Ja päale selle, ma pean waise Emiliele lähemas tulewikus nii palju muret sinnitama... Selle päale, et ma nüüd Emiliet kahitses, ei tahi sa milgil tingimisel loota...

Korrad [abita]. Siis mõtle enese päale, mõtle lagajärge päale, mis sul enesel olksinrad... karistuse päale...

Hugo [siinajadus]. Kes võib mind karistada? Kes?

— Ja millega tahetakse mind karistada...

surmaga...? Ma olen ju juba surma mõistetud. —

Kas sa siis ei näe ja kas sa siis veel ikka mitte ei näe, et sa mind kõigest sellist wabastanud oled, mis inimlikud seadused lubada või keelata võivad? Kas sa siis ei näe, et ma waba olen, täiesti waba —? Kas sa siis aru ei saa, kuhu sa mind oled lükanud? Eln wiimsele äärele! Sellil kõige äärmisel, kitsal kalju serval seisan ma nüüd, otse kuristiku kohal... Sääal seisan ma ja ühegi inimese käsi ei ulata enam minu külge! Sa päätsid mind kõigest ära, mis inimestele veel hirmu wõiks

teha. Ma olen maapäälsest õigusest lahti, ma olen
nüüd kangem kui ükski teine inimene ilma pääl.
Kes saaks mind veel mind mõne karistusega
kätte! Kes ähwardusega? Ja, siin seisab ma...
sinuga... väljaspool elu, väljaspool seadust,
päris üksi sinuga ja võin enesele lubada sind erine
alla saata, võin enesele seda etendust lubada, kui
surmapidur, mis minu vääriline on...

Konrad. Kui sa mind ainult hirmutada tahad...
kui sa mulle ainult kätte kasuda tahad... siis
jätta nüüd järele.

Hugo [kõigutamata]. Ma ei taha sind hirmutada
ja ei taha sulle midagi kätte kasuda. Ma tahan
sinult õppida! Näita mulle, kuidas surmale sil-
mi vaadatakse, näita mulle seda kõlblist jõudu,
mida sa mulle nii soovajalt soovitasid.

Konrad [alalises kasvamas nervilises vlexus]. Hugo,
Tunnala pärast... ma võisin eksida... see on
koguni väga võimalik, et ma eksisin... seda
võib kõige paremale arstile juhtuda...

Hugo [hävitades]. Seda parem, et sa selle päälse maata-
mata ei viivitanud...

Konrad [uuest ehmatusest tabatud]. See oli kerge-
meelne minust — ma annan järele.

Hugo. Ah —? Oled ka sina kord kergemeelne... aga
oneti ainult siis, kui asi teistesse puutub...

Konrad. Sa võid teinuks saada... sa saad teinuks...
ma tahan kõik katsuda...

Hugo. Sa teed minuga liiga palju tegemist. Kui ei
lähe see mitte. Aeg läheb edasi. Sa pead enese pääle
mõtlima. Ma arvan oneti, et sul veel mõned asjad
korraldada on — ja ma arvan oneti, et sa kõige suu-
rima rahuga ja eeskujuliku kindlusega seda teed.
Ma võtan seda, ja ma kinnitan sulle, mulle jääb
see pilt teinuks mu eluajaks meelde.

Konrad [värisedes]. See on mõrtsukatöö — päris alatu
mõrtsukatöö! ...

Hugo. Sina saatsid ka mõrtsukatöö korda — päris
alatu mõrtsukatöö.

Konrad [väljatungiva hirmuga, karjudes]. Ah! — —
Appi!! [Tahab ukse juurde].

Hugo [ülestõstetud rüüalvõliga kõrguni tema ees]. Seisa!
Ära oneti arva, et sa ära pääsed.

Konrad [nuuskandes]. Põlvede pääl palun ma sind —

halasta minu pääle! — Halasta...! [On põlvi-
li langenud].

Hugo. Sa ei halastanud minu pääle mitte enimist.
Kunagi ei ole sa minu pääle halastanud — ma
ei mäleta ühtegi kurda, kus sa minu pääle
oleksid halastanud.

Konrad [tõuseb üles, pool meelest]. Mis ma siis
weel pean rääkima...? Mis ma sulle siis pean
ütleva...? [Taganub Hugo eest, kes talle ainult
otsa vahib, kirjutuselana taga].

Hugo. Midagi. [Wältawa pilguga]. Ehk oleti weel
midagi... midagi, mis nii võeti sinu hinge põh-
jast tules.

Konrad [vaatab talle tarretanult otsa].

Hugo [raasult]. Kares minutit puuduvad weel.

Konrad [wälju karjumisega]. Sina koer!!

Hugo [lühidalt, rahustatult ja nagu weel enam wälja
kutsudes]. Ja...?!

Konrad [meletult, kiristades, kähiseva häälega].
Sina koer! — Kuidas ma sind wihkan! — Ja, sul
oli õigus, päris õigus oli sul — ma wihkan sind!
Jäna olen ma sind wihanud — sa häbemata uhke
lontus, sina!

(Avalisult). Oh kuidas ma seda kõikumata kõrgust
ikka olen vihanud, sinu juures, sinu isa juures, teie
kõnide juures! — Ma sülgan sulle näkku, sulle ja
su häbematuseli ja su uhkusele, ja muidegi, ma
sülgan sulle näkku! Ma olen sulle ikka näkku
sülganud! Ma rõõmustan, et sa seda tundnud
oled, sina ära neetud!

Hugo [praagu suure rõõmuga, Konradi kiristamisest
väljuma häälega]. Ha! See on õige... see tuleb sinu
hinge põhjast!

Konrad [edasi hullustades]. Ja! See tuleb minu hinge
sigavannast põhjast, tuleb kõigist nendest aasta-
test, mis ma vaikisin!

Hugo [rõõmsalt]. Näed sa! Näed sa! See on esimene
kõne sõna, mis ma sinu suust kuulen — viimaks
onneti!

Konrad [hingetu]. Oota! — Ma ütlen sulle veel enam
tõtt, sina vilets! Ma ütlen sulle, kuidas sa suurema
saad —

Hugo [tuhvatud, rutuline samm ettepoole]. Ei!

Konrad [viimast jõudu kokku võttes]. Oh! See ei saa
kerge olema! Palju raskem, kui minu surm, kui sa

mind niid ära tapad! Palju raskem! Tead
sa, -- altpoolt ülespool -- lähed sa külmas --
saud teadma, et lõpp käes on -- lähmatad
ära --

Hugo [mõrudalt]. Sa ei räägi edasi...!

Konrad [äranustudes]. Lähmatad ära...
lähmatad ära...!

Hugo. Ma puhkan sul need sõnad ära!

[Kell kamina pääl lööb kõvasti ja piihalikult].

Hugo [tüstab revolwri]. Siin ots on käes!

Konrad [selgusita]. Ap... pi... aah... [lungub
minestanult toolile, mis kirjutuse laua ees on].

Hugo [lasib revolwri aegapidi alla wajuda, viskab
ta siis ruttu kirjutuselanale, waatab Konradit].

Kii kirjutasin ma seda eneseli umbes ette...
seda nõlblist jõudu...

[Pühis eneseli üle silmade ja otsaesise, nagu tahaks
ta midagi ära pühkida, kogub ennast siis, wõtab
paberossi kirjutuselanalt, sütab selle põlema ja
lähub aegamööda aiakrest wälja].

[Besriie].

